

ZDENĚK SVEŘÁK
VLADISLAV RAPPRICH
HANA ROHÁČOVÁ
JAN KRAMÁR

LUDMILA ŠTĚTKOVÁ
TOMÁŠ MAZAL
ONDŘEJ TRJAN
BOGDAN TRJAK
RADEK JAROS
JAROSLAV PDLISKA
MILAN
PETER
ILON
IVETA
ICE K

100
HOSTŮ
ZA 52
HODIN

100 STATĚČNÝCH

Rozhovory **Lucie Výborné** a **Jana Pokorného**
se zajímavými osobnostmi

JAN KOLÁR
MICHAL ČUDA
MILAN

Radiožurnál
Český rozhlas

GRADA®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Lucie Výborná, Jan Pokorný, Martin Mašek

100 STATEČNÝCH

**Rozhovory Lucie Výborné a Jana Pokorného
se zajímavými osobnostmi**

100 hostů za 52 hodin

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, 170 00 Praha 7

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

www.grada.cz

jako svou 5565. publikaci

a Český rozhlas, zřízen zákonem č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasě

Vinohradská 12, 120 99 Praha 2

tel.: +420 221 551 111, fax: +420 224 222 223

www.ceskyrozhlas.cz

Vedoucí projektu: Martin Ondráček

Editori: Jan Němec, Jiří Podzimek, Petr Pospíšil, Petr Vizina

Jazyková redakce: Pavla Bošková, Štěpánka Burzová, Martina Čechová, Vendula Habrová,

Tereza Kovanicová, Nikola Marzyová, Dana Řezníčková

Fotografie: Tomáš Novák, Jan Rasch

Grafická úprava a sazba: Antonín Plicka

Počet stran 256

První vydání, Praha 2014

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Český rozhlas 2014

© Grada Publishing, a.s., 2014

Cover Design © Antonín Plicka

Cover Photos © Tomáš Novák, Jan Rasch

ISBN 978-80-247-5324-9

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-9321-4 (ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-9322-1 (ve formátu EPUB)

Obsah

Předmluva	5	Tomáš Vaněk	95	Jakub Kohák	182
Zdeněk Svěrák	7	Martin Velek	96	Veronika Kubařová	185
Vladislav Rapprich	9	Zdeněk Řehák	100	Robin Duspara	187
Hana Roháčová	12	František Míček	102	Jan A. Hofman	190
Jan Kramář	15	Marek Šetina	104	Štěpán Rusňák	193
Ludmila Čírtková	18	Jiří Drahoš	107	Rudolf Havlík	197
Tomáš Mazal	20	Karel Zeman	110	David Gaydečka	199
Ondřej Trojan	23	Ivan Klíma	113	Anna Sálová	202
Bogdan Trojak	25	Matěj Horn	117	Věra Mašková	205
Radek Jaroš	28	Dana Kalinová	121	Mnislav Zelený	207
Jaroslav Podliska	31	Nora Fridrichová	123	Jakub Matějka	209
Milan Mikulecký	34	Milan Brunát	125	Miloslav Dočekal	210
Peter Duhan	38	Petr Tichý	129	Judita Matyášová	212
Ilona Kejklíčková	40	Bohdan Rajčinec	130	Jan Čech	214
Iveta Černá	43	Miroslava Burianová	132	Miloslav Rybák	216
Jef Kratochvíl	47	Iva Pazderková	135	Markéta Fialová	218
Radim Jančura	50	Osamu Okamura	138	Zdeněk Pohlreich	220
Vilém Rubeš	53	Petr Bláha	140	Pavel Toufar	221
Martin Veselovský	56	Jaroslav Svěcený	141	Pavel Karous	223
Martin Chadima	59	Nikol Krmenčíková	143	Robert Tamchyna	225
Filip Turek	61	Daniel Rosecký	146	Lucie Lomová	226
Jan Kolář	63	Gustav Oplustil	148	Jiří Mikeš	228
Michal Čupa	66	Tomáš Töpfer	152	David Vávra	230
Michal Jagelka	69	Vojtěch Kostiha	153	Roman Šmucler	232
Viktor Dvořák	71	Petr Kolečko	156	Jaroslav Pejčoch	234
Martin Hrdinka	73	Radana R. Štěpánková	158	Miloslav Motejlek	235
Eva Hanáková	75	Rastislav Maďar	161	Jan Zedník	237
Jan Mervart	79	Petr Pánek	163	Libor Zámečník	239
Pavel Kožíšek	83	Pavel Zvolánek	165	Daniela Písařovicová	241
René Kujan	85	Petr Orel	168	Miloš Borovička	243
Petr Svojtka	89	Milan Švihálek	170	Petr Dvořák	244
Šimon Pánek	90	Andrea Kalivodová	173	Jindřich Böhm	246
Anna Strunecká	93	David Šlechta	176	Ondřej Sokol	248
		Michal Holý	179	Jan Saudek	252

Agentura Dobrý den Pelhřimov

uděluje

CERTIFIKÁT

O VYTVOŘENÍ ČESKÉHO REKORDU

Nejdelší nepřerušená série rozhovorů v rozhlasovém éteru

Český rozhlas uspořádal pokus o zápis do České knihy rekordů, v rámci kterého bylo v průběhu 52 hodin uskutečněno v proskleném mobilním rozhlasovém studiu na Václavském náměstí živě 100 rozhovorů s významnými osobnostmi. Rozhovory byly odvysílány v přímém přenosu na webových stránkách <http://www.rozhlas.cz/100statecnych/portal> prostřednictvím speciálního zvukového streamu (jednorázového internetového rádia, které Český rozhlas spustil na dobu trvání akce a na YouTube, přičemž významná část tohoto vysílání byla odbavena i hlavní zpravodajskou stanicí Českého rozhlasu - Radiožurnálem (59 rozhovorů). Deset rozhovorů bylo moderátory vedeno "na dálku" s hosty přítomnými v regionálních studiích Českého rozhlasu. V průběhu akce, která byla zahájena v pátek 6. června 2014 v 15:00 hod a ukončena v neděli 8. června v 19:00 hod, se ve vedení jednotlivých rozhovorů střídali moderátoři Radiožurnálu

Lucie Výborná a Jan Pokorný.

Tato nejdelší série rozhovorů v rozhlasovém éteru nebyla přerušována hudebním vstupem či jiným druhem programu kromě pravidelného zpravodajství v délce 3 - 7 minut vysílaného v každé půlhodině.

Luboš Rafaj

Ing. Josef Vaněk

Miroslav Marek

V Pelhřimově, 8. června 2014

Předmluva

Kniha vznikala v krátkém, nejkratším možném čase. Obsahuje sto rozhovorů, které moderátoři Radiožurnálu Lucie Výborná a Jan Pokorný vedli padesát dva hodin v kuse. Začali v pátek 6. června 2014 ve tři hodiny odpoledne a skončili v neděli 8. června v sedm hodin večer. A v pondělí po obědě už jsme v rukou drželi první výtisky.

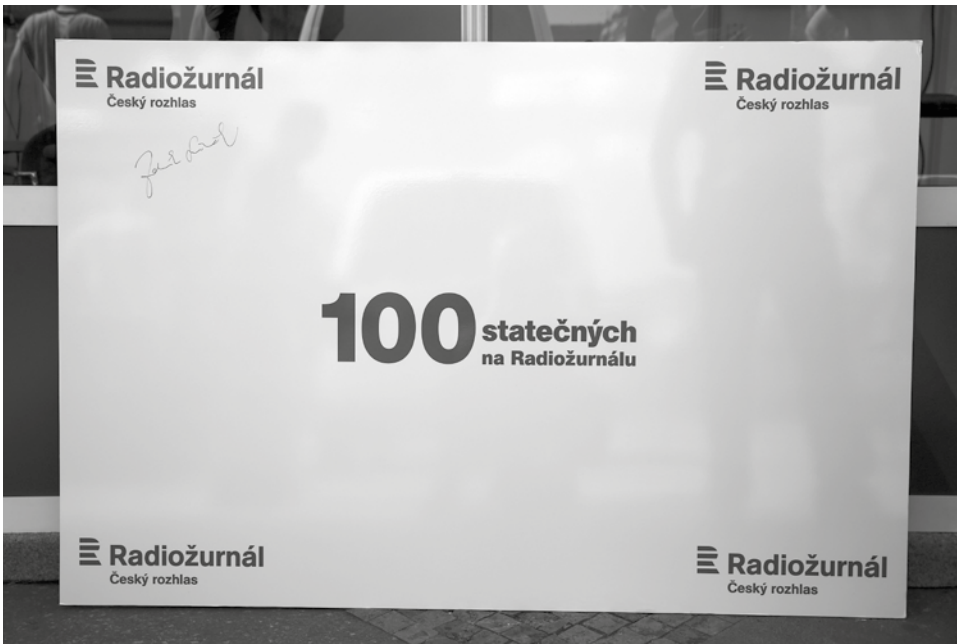
Aby něco takového bylo možné, museli na knize pracovat čtyři editoři, sedm jazykových redaktorek a jeden grafik. Ti s nejmenším možným zpožděním zpracovávali rozhovory, které moderátoři vedli ve studiu přímo na Václavském náměstí v Praze.

Ale těmi nejdůležitějšími byli jiní: sto hostů, oněch „100 statečných“, kteří celému projektu dali jméno. Jsou mezi nimi známé osobnosti i lidé, o nichž jste pravděpodobně nikdy neslyšeli. Ve studiu se střídali houslový virtuos s pivovarskou sládkyní, operní diva s fitness trenérem nebo urolog s vrakovým potápěčem. A samozřejmě Lucie Výborná s Janem Pokorným.

„Jak byste nakreslila vyčerpaného moderátora?“ ptal se Jan Pokorný komiksové kreslířky Lucie Lomové v neděli, po více než třiceti nepřetržitých hodinách rozhovorů. Ukázalo se, že by měl mít výraznější kruhy pod očima, více se hrbít a zívát, pokud ne přímo usínat. Téměř na nic z toho nedošlo. Moderátory nevyvedl z míry ani olbřímí zlatý saxofon, který v jednu chvíli prošel kolem proskleného studia, ani opilý turista, který si před ním v noci ze soboty na neděli stáhl kalhoty.

Sto rozhovorů je jako sto pokusných vrtů do české současnosti. Některá témata se stále vracejí, jiná zazní zcela nečekaně. Sto lidí samozřejmě nepředstavuje reprezentativní vzorek společnosti, ale to je nakonec jen dobře: nechtěli jsme naše hosty zobecňovat, ale ukázat jejich osobitost.

Vážení čtenáři, přejeme příjemný poslech.

Zdeněk Svěrák

scenárista a spisovatel

Je nějaká věta, kterou byste si přál napsat sám, a napsal ji někdo jiný? Člověk toho spoustu přečte nebo slyší nebo vidí a u nějaké věty se zarazí a říká si: „Tohle je dobré, proč jsem to nenapsal já?“

Víte, u čeho si to říkám? Obecně nemám rád, když lidi tvoří na cimrmanovské téma, to ať nám nechají, ale jednomu člověku, a nevím, kdo to byl, se to povedlo. Tam jsem si říkal, jak to, že jsme na to nepřišli my. Přišel na to, že když Graham Bell vynalezl telefon, tak měl už tři nepříjaté hovory od Járy Cimrmana.

Vy zvládáte jedno umění, které asi neumí každý: dělat svět zábavnějším. Když se člověk soustředí na drobné detaily, včetně drobných radostí života, zlepší mu takovéhle vidění časem filtr? To znamená, už vidíte jenom ty ptákovinky a takové ty veselé věci a ten zbytek už vás s lehkým šuměním někde míjí?

Víte, já vyhledávám, říkám tomu zlatý šupinky, třeba poslouchám hovor, je banální, ale najednou se tam zatřpytí něco krásného. Chcete příklad?

Určitě.

Natáčeli jsme s Jaroslavem Uhlířem Hodinu zpěvu. A kostymérka najednou řekla: „Mužský jsou ješitný až do skonu.“ Ta šupinka, to je ten skon. Najednou se tam dostalo archaické slovo.

Sbírám zlaté šupinky

Taková šupinka. Máte tam ještě něco jiného?

Třeba v politice. Sleduju projev našich politiků, protože oni si vytvořili takovou zvláštní hantýrku, která vypadá odborně, a já nevím, proč to dělají. Nejmenovaný výše postavený politik řekne: „Máme na to dostatečný časový prostor.“ To si musíme přeložit a říct si, on má na to asi dost času, že jo, ale říkám si, proč to neřekne, vždyť jako politik by k nám měl mluvit tak, abychom tomu rozuměli, ale ono je to za prvé delší a za druhé to dělá dojem, že to je odborný.

A z těchhle šupinek v tom vašem notýsku, z těch je potom co? Jsou z nich filmové repliky, povídky, nebo jenom takové chvilkové potěšení a obveselení?

Někdy z nich není nic. Mám jich plné notesy a říkám si, já bych měl přijít na nějakou šňůrku, na kterou by se to dalo navléknout. Zatím jsem šňůrku neobjevil.

Kolik těch notesů máte?

Měl jsem jich asi dvacet. Dlouho mi ležely doma, nevěděl jsem, co s nimi. Až po nějaké době jsem si je prošel a většinou to byly plevy.

A vy jste je vyhodil?

Vypsal jsem si z nich, co stojí za to. Když si třeba v osmnácti ve dvaceti děláte zápisky, okouzlují vás něco jiného, než když potom se na to v pětasedmdesáti kouknete.

A směje se tomu člověk, jaký byl ve dvaceti?

Většinou je mu trapně.

Nedávno vám vyšla knížka, jmenuje se Po strništi bos a je o vašem dětství. Jaká bude ta další?

To nevím. Teď jsem dodělal knížku, která je vlastně převyprávěný scénář filmu Tři bratři.

A vy jste některé kapitoly, jako třeba další hru pro Divadlo Jára Cimrmana, uzavřel? Ano.

Je to definitivní?

Je, je. A je to rozumné. Ten cimrmanovský seriál má svůj začátek a musí mít taky konec a měl by to být konec důstojný. Obávám se, že kdybych nesplnil to, co jsme si s Láďou Smoljakem slíbili, tak bych nejenom porušil slib, ale udělal bych velikou chybu. Protože to, co jsme dělali dva, bylo určitě lepší než to, co bych dělal já sám. Mimochodem dneska, 6. 6., jsou tomu čtyři roky, co Láďa umřel.

Myslíte na to?

Myslíme na to vždycky, protože my ho tam máme v šatně v divadle na fotografii a jsou tam u toho jeho boty a kostým, takže na nás pořád kouká.

Vladislav Rapprich

vulkanolog, Česká geologická služba

Vy jste v divadle zahájili před časem kampaň Synové pomáhají otcům. Takže opravdu v Divadle Járy Cimrmana už hrají synové svých otců. Bude to jednou tak, že to divadlo bude hrát úplně někdo jiný, ale ty hry budou věčné? Představoval byste si to takhle, kdybyste měl přemýšlet o Divadle Járy Cimrmana?

Nevím, jak to bude a kdo se toho ujme. Ale včera jsem zrovna klukům říkal: „Brukner pořád říká, že až k nám nebudou chodit lidi, budeme si hrát pro sebe.“ A já jsem si uvědomil, že ta láska je tak veliká, že až přestanou chodit lidi, tak ti, co budeme ještě naživu nebo budou naživu, se možná vrátí k bytovému divadlu a budou hrát pro svoje rodiny. A oni budou říkat: „Podívejte, co si pradědeček ještě pamatuje.“

A víte, že se to nikdy nestane? Že ti lidi nepřestanou chodit? Aspoň já si to tedy myslím, kdykoli se snažím k vám do divadla získat nějaké vstupenky. Zatím to je dobrý.

Jsou rodiny, kde si rodiče řeknou: ten náš kluk, to bude právník, učitel nebo zelinář. Jak to bylo u vás? Vaši si řekli: „Budeme mít z našeho Vládi vulkanologa?“

Ne, to jsem si řekl sám. Úplně odmalička, sotva jsem začal chodit a mluvit, jsem tíhnul k přírodním vědám. A pak to krystalizovalo, nejdřív zvířátka, a pak jsem si říkal: „No, kameny jsou lepší, ty nikam neutečou. Nemusím být tak rychlý.“ Ale zase jsem chtěl něco, aby to bylo trošku dynamický, aby to bylo zajímavý.

Co se to tam děje, dole pod zemí? Proč sopky nevyhasnou?

Musíme být strašně rádi, že nevyhasnou, protože kdyby vyhasly, celý ten motor planety Země by přestal pracovat. A najednou by to znamenalo, že by nás přestalo chránit magnetické pole, přestala by fungovat vůbec přírodní recyklace, protože sama planeta neustále recykluje materiály, což nám dodává stále nové suroviny. Sopečná činnost je nedílná součástí toho, že naše planeta žije. A že je tím pádem obyvatelná.

Díky sopkám je naše planeta obyvatelná

Na základě čeho tedy stále funguje ten motor, co ho pohání?

Země je vlastně ohromný jaderný reaktor. V zemském plášti, i když jsou ty koncentrace velmi malé, je tam nějaký draslík, uran, thorium, ty se stále rozpadají. Ale samozřejmě v tom velkém objemu teplo, které vzniká tímhle rozpadem, se už akumuluje natolik, aby v určitých zónách mohlo začít tavení hornin. A ve chvíli, kdy tyhle natavené horniny mají šanci, nějakou puklinu, dostat se k povrchu, máme na povrchu sopku a sopečnou aktivitu.

Vy jste kdysi řekl: „Říct, že v Čechách nedojde už nikdy k sopečné erupci, je nesmysl.“ Musíme si uvědomit, že planeta je dynamická, neustále se mění. Sopky zanikají, nové vznikají. Třeba sopky v Českém středohoří, kdybychom se vrátili o 50 milionů let nazpátek, nebyla tam žádná. A najednou se tam před 40 miliony let začaly tvořit. A když se koukneme na ty poslední erupce, to je nějakých sto tisíc let. A před tím byly odstupy třeba dvě stě tisíc let. Byly to malé erupce, nezasáhlo to nijak velké území, ale čas od času k tomu v západních Čechách ještě nedávno docházelo. Teď naštěstí nejsou příhodné podmínky, aby se něco zopakovalo. Ale když se na to koukneme z perspektivy lidského života, možnost, že se něco zopakuje, tady je.

Před časem vám v nakladatelství Grada vyšel průvodce Za sopkami po Čechách. Která česká sopka se vám líbí nejvíc?

Já mám asi nejradši Trosky.

Proč Trosky?

Trosky mají skvělou historii. Zdánlivě to byla jednoduchá sopka. Něco jako Stromboli; spousta nasýpané škváry. Ale jak vidíme ty dva kamenné sloupce, ty pně, které tam ční, ty vlastně v pozdní fázi své aktivity prorazily kužel sopky a úplně ho deformovaly. A to je dost netradiční pro tenhle typ sopečné aktivity. Trosky jsou zkrátka krásný.

Spočítal někdo, kolik sopek je na světě?

To nejde spočítat. Řádově čtyři tisíce. Ale někdy se těžko odhadne, která sopka je aktivní a která není. Nedávno jsme byli svědky toho, že se v Indonésii probírala k životu sopka,

kteřá byla považována za nečinnou, vyhaslou. Předtím byl podobný případ v Americe. St. Helens byla také vždycky považována za vyhaslý vulkán, najednou v tom roce 1981 vybuchla. V Rusku Bezimjannij, taky byl považován za nečinnou sopku. Takže řádově jsou tu tisíce sopek.

Když se podíváme daleko do historie, a možná to není ani historie, jsou to Staré pověsti české, tak praotec Čech přivedl svou družinu na horu Říp, to je přivedl na bývalou sopku?

Přesně tak. To je úplně kouzelné, jak jsou české dějiny spojené se sopkami. Protože když se koukneme do historie, tak nejstarší hradiště na našem území, nebo vůbec předkeltská opida, jako je Vladar, jsou na sopce. Wogastisburg patrně na Úhošti zase na sopce. Celé naše nejstarší dějiny jsou spojené s bývalými sopkami. Takže evidentně to Čechy nějak přitahovalo. Přemysl Oráč ze Stadic, ze srdce Českého středohoří, ze sopečného pohoří.

Už jsme probrali, že vaše nejatraktivnější sopka v Česku jsou Trosky. A ve světě? Fudži je krásná.

Lákalo vás někdy spustit se do sopky?

To se nejlíp dělá v Čechách. Tady se dá spustit do kráteru, stačí si najít nějakou sopku, která je otevřená lomem. Jdete na vrchol toho kopce, ve skutečnosti se ale vlastně spouštíte do kráteru, do jícnu, do nitra té sopky.

Je teď, v těchto dnech, hodinách někde na světě sopka, která je vulkanology ostře sledovaná?

Těch bude několik desítek, protože sopky, které jsou v blízkosti velkých měst a jsou spící nebo aktivní, se samozřejmě sledují dlouhodobě 24 hodin v kuse jednak systémem přístrojů, které měří, jestli se ta sopka nenafukuje, jestli se nemění složení plynů, které utíkají z kráteru, zároveň se ze satelitu sleduje, jestli se sopka nehýbe...

Ale od erupce na Islandu je vlastně klid, ne?

Mezitím proběhla spousta erupcí třeba v Asii, na Kamčatce, v Jižní Americe, pořád se něco děje, každý rok jsou tak dvě tři významnější erupce.

A jsou tyhle erupce tak výrazné, že by ovlivňovaly životní prostředí?

Většina erupcí na ně nemá vliv, maximálně ovlivní na krátkou dobu lokální počasí. Poslední erupce, která měla nějaký vliv na klima, bylo Pinatubo v roce 1991. To způsobilo pokles průměrných ročních teplot na Zemi na dva roky asi o jednu nebo dvě desetiny stupně, to byla poslední větší erupce.

Vy jste byl na mnoha stářích, v Německu, ve Francii. Kde pracujete teď?

Teď pracujeme v Etiopii, děláme na oblasti v jižní Etiopii, kde je celá řada sopek právě z té skupiny, o které není známo vůbec nic a bylo potřeba se podívat, jak vlastně fungovaly a jakým způsobem docházelo k těm erupcím v minulosti a jak by případně mohly dneska při opakování aktivity ohrozit okolí a obyvatele, takže teď se nám tam například podařilo u největší, nejnebezpečnější sopky na jihu Etiopie určit přesně, nebo skoro přesně, datum poslední erupce, ke které došlo asi 400 let před Kristem, tedy v době rozvoje Athén.

Jak na takovou expedici reagují tamní obyvatelé, rozumějí tomu, proč tam jste?

Když se jim to dobře vysvětlí, tak to pochopí, ale jinak je moc nezajímá, že žijí poblíž něčeho, co jim může způsobit dalekosáhlé problémy. Je jedno, jestli jsme v Africe, v Jižní Americe, v Evropě, kdekoliv, přístup lidí často bývá: „No já si to nepamatuju, dědeček mi o tom nic nevyprávěl, tak to nemůže bejt pravda.“ A pak Prahu smetou povodně, i když jsme věděli, že tu povodně byly, tak lidi strašně rychle zapomínají, nebo jsou informace, které se nepředávají mezi generacemi, nebo maximálně ta informace přečká tři generace – a ve chvíli, kdy existuje sopka, která vybuchuje jednou za dvě stě nebo dva tisíce let, tak se informace o tom, že je to nebezpečná hora, vytrácí ve vědomí obyvatel.

Vozíte si domů nějaké vzorky, které potom ukládáte třeba v České geologické službě? Nebo je máte doma v obýváku?

V obýváku, to by mě žena hnala, umím si představit, že by v domě za chvíli nebylo k hnutí. Ale samozřejmě musíme přivést nějaké vzorky, zejména slouží k tomu, abychom se podívali, jaké přesně má ten vzorek chemické složení, a mohli vysledovat, jestli se ta sopka nějak vyvíjí v čase, jestli je pořád stejná nebo jestli má nějaký vývoj, a to zase ovlivňuje, jak se bude chovat v budoucnosti, případně kdy došlo k posledním erupcím a jak často k těm erupcím dochází. To jsou všechno důležité informace, aby člověk dokázal říct, nakolik je ten vulkán nebezpečný a jak by se případně mohl v budoucnosti zase chovat...

Na jaké úrovni je česká vulkanologie?

Česká vulkanologie má pochopitelně handicap, že v Čechách nemáme aktivní vulkány, ale má hodně specifickou pozici. Čechy jsou vlastně jedna z oblastí na světě, kde geologické vědy vznikaly. Poslední dobou ale máme velmi zajímavé výsledky. Nejsme samozřejmě špička, nemůžeme se rovnat s vulkanologií americkou, japonskou nebo francouzskou, ale snažíme se nezapadnout úplně v prachu.

V sopečném prachu...

V sopečném prachu, to už vůbec ne.

Hana Roháčová

lékařka, primářka infekčního oddělení Nemocnice Na Bulovce

Představuji si všechny ty nemoci, které se střídají na vašem oddělení. Lidé, co mají tyfus, jsou nakažení virem HIV – a říkám si, že lidé jako vy budou asi nejproočkovatější skupinou na planetě, je to tak?

Proti všem infekčním nemocem neexistuje očkování. My jsme navíc oproti normální, v uvozovkách běžné populaci očkovaní jenom o něco více. Není to tak, že by nám to někdo nařizoval nebo že bychom to museli, pokud se chceme naočkovat, tak to uděláme. Naprosto největší roli samozřejmě hraje to, že víme o těch nemocech, že víme,

jak se přenáší, víme, co nesmíme udělat, jak se máme chránit – a to je to nejdůležitější. V okamžiku, kdy se člověk přestane bát, tak to jen ten první krok, který vede k tomu, že se něco stane.

Je tedy vaše práce bezpečná?

Každá práce má určitou míru rizika, ta naše určitě taky. Jsou nemoci, které jsou zcela běžné, a pak ty hodně neobvyklé.

Takže třeba nemocí virem HIV, to je běžná nemoc?

To je pro nás v podstatě běžná nemoc. Spíše se bojíme takových nemocí, které jsou nové, které se k nám mohou dostat jako importy. Teď je celosvětovým strašákem jedna cizokrajná nemoc. Není na ni očkování, není v podstatě žádná velká ochrana, tady je potřeba velké ostražitosti.

Co je teď aktuální, nové a nebezpečné?

Teď je nová nemoc, o které víme od roku 2012. Objevila se v oblasti Střední Asie, zkratka té nemoci je MERS a je to virus, který je podobný SARSu. To znamená nemoci, která tady byla zhruba před deseti lety a podařilo se ji zlikvidovat. A tohle je nová nemoc, v průběhu dubna tohoto roku došlo k poměrně výraznému nárůstu případů. Izolované případy se objevily v Evropě a dokonce i v Americe. My jsme na klinice ošetřovali dva pacienty, kteří měli podezření na toto onemocnění, našťásti se nepotvrdilo. Samozřejmě nevíme, jestli se to rozšíří nebo jestli se to podaří zastavit. Případů je zatím málo. Ale nevíme, co se stane.

A je tenhle virus smrtelně nebezpečný?

Bohužel ano. Úmrtnost dosahuje kolem třiceti procent.

Jak poznám, že jsem si něco takového ze světa přivezla?

Na první pohled to nikdo nepozná, ani my to nepoznáme, ale v okamžiku, kdy se někdo ozve a řekne: „Já jsem přicestoval z Emiráťů, není mi dobře, mám horečku, mám kašel, co mám dělat?“ my řekneme: „Zůstaňte tam, kde jste,“ a aktivujeme integrovaný záchranný systém. Pro pacienta se přijíždí a už se s ním pracuje v režimu vysoce nebezpečných nákaz. Pokud se nemoc potvrdí, tak pacient zůstává v přísné izolaci.

Jak vypadá izolace, kde na Bulovce pracujete s těmi nejnakažlivějšími pacienty?

Nemoci se obecně rozdělují do biologických nebezpečí, ta největší jsou trojka a čtyřka, čtyřka je nejvyšší. Pacienti s takovou nákazou jsou umístěni v bioboxech. Ty nemohou opustit a personál tam vchází v ochranných pomůckách.

Takže jako v amerických filmech: mají bílé obleky, mají něco na hlavě?

My máme růžové. A červené máme taky. A mají také kuklu s nuceným oběhem vzduchu.

Četla jsem mnoho rozhovorů s vámi a pochopila jsem, že jestli se opravdu něčeho bojíte, pak je to vzteklna. Proč?

Vzteklina je onemocnění 100% smrtelné. Ať děláme, co děláme, v okamžiku, když už vzteklna propukne, tak se nedá léčit. U nás se teď našťásti vzteklna nevyskytuje. A lidé

si myslí, že jim nic nehrozí. Vidí třeba nějaké zvíře, které se chová nestandardním způsobem. Je divné, když k vám liška přijde a začne se s vámi kamarádit a mnoho lidí se chce kamarádit s ní.

Vzteklina se šíří jenom kousnutím, nebo stačí i nějaký plivanec od velblouda, od lamy a je to?

Popsány jsou případy, kdy se transplantovaly orgány od zemřelých, u kterých se nevědělo, že byli nakaženi vzteklinou, a takhle se to přeneslo. V naprosté většině je to kousnutí. Olíznutím se vzteklina nepřenáší.

Ony na nás viry a bakterie docela dobře zbrojí. Tím, že se neustále vyvíjejí, kříží se, mění se a tak dále.

Bakterie, viry, to je příroda, my jsme její součástí, samozřejmě se snažíme proti nim bojovat a ne vždycky dobře, někdy si naopak i škodíme. Když byla antibiotika v minulém století objevena, tak penicilin zabíral naprosto na všechno. Dneska jsme rádi, že penicilin působí na pár bakterií. My ho máme rádi, on je úžasný, protože nepůsobí na nic jiného, ale máme spoustu antibiotik, která působí širokospektrálně, na nejrůznější druhy bakterií, ale ony se brání. To znamená, že dneska už jsou kmeny, na které nefunguje nic. Bojíme se, že v průběhu několika let, a nemusí to trvat moc dlouho, nebudeme mít, čím na ty bakterie útočit. Vytváří se nové typy virů, jsou někde ve zvířecí populaci, my nevíme úplně přímo, co je zdrojem, a v nějakém příznivém okamžiku se můžou dostat do lidské populace. Co je pro nás nejdůležitější, je imunita. Když člověk nemá dobrou imunitu, nemá dobré imunitní vybavení, tak ať děláte, co děláte, léčba je daleko složitější. My si musíme nějak vystavět imunitu. Dítě se narodí, tělo vnímá okolí a vytváří protilátky. Zbrojí.

Byt vycíděný savem je naprostý nesmysl

Třeba jen pro jistotu, aby to dítě neonemocnělo.

Celý byt vycíděný savem, nedotýkám se ničeho, kde by mohly být bakterie, to jsou naprosté nesmysly. Tohle se prostě nemá dělat. Dítě je živý organismus, čili nechť si hraje, nechť se kamarádí doma s kočkou a psem, základní hygiena jistě ano, ale aby ho maminka úzkostlivě nenechala sáhnout ani na kliku u dveří, to je velmi škodlivý přístup.

Jak si připadá lékař, primář, když zjistí, že nemůže dotyčnému nabídnout žádné léky?

Tam naštěstí ještě nejsme. Je pravda, že máme pacienty, kteří mají těžké infekce, na které zabírají jedno nebo dvě antibiotika. Máme vynikající mikrobiology, kolegové ten kmen otestují, řeknou nám, na co je to citlivé, na co je to méně citlivé, my usoudíme, s čím se to třeba dá zkombinovat. Jsou nemoci, kde je už hrana a další šance toho člověka léčit už není moc velká. Nemůžeme mu říct, že to nevíme, to není správné ani profesionální. Nemáme právo nikomu brát naději. Musíme bojovat do poslední chvíle. Jakmile to totiž pacient vzdá, tak i naše šance jsou menší.

Jan Kramář

historik, Poštovní muzeum České pošty

Co vás na poštovní historii baví?

Je to velmi specifický obor právě proto, že ho téměř nikdo nedělá. Na univerzitě se nevyučuje a jsme jediná instituce, která v této zemi tento obor cílevědomě dlouhodobě provozuje.

Kdy jste sám napsal poslední dopis nebo pohled?

To už je hodně dlouho. Dopis teda nedávno, protože jsem nucen psát dopisy, ale to jsou dopisy úřední. Soukromý dopis, to už si ani nepamatuju. Možná někde na pionýrském táboře koncem osmdesátých let.

Dopis jsem neposlal už hodně dávno

Jste historik, zabýváte se poštou. Pojďme k úplným začátkům pošty.

Například v Číně jsou jedny z nejstarších dokladů o existenci pošty nebo toho, čemu dnes říkáme pošta. Dnešní měřítka na to, co je pošta, jsou úplně rozdílná, ale podle výzkumu historiků se zdá, že nejstarší kořeny sahají právě do starověké Číny.

Odkdy tedy můžeme mluvit o poště?

Od té doby, kdy je to organizace, která je stálá a má pravidelnou dopravu lidí, zásilek a případně zboží, a tato doprava má síť poštovních tratí, které jsou pravidelně a dlouhodobě udržovány.

Na úplném začátku byli nějakí běžci, kteří vzali nějakou zásilku a někam s ní odběhli?

Ano, na úplném začátku právě ve starověké Číně to mohli být běžci, ale samozřejmě i jezdci na koních nebo se používaly různé druhy povozů, zejména dvoukolových povozů. Doručování bylo ale hlavně pěší.

Pak se lidé naučili jezdit na koni. Bylo ještě něco mezi tím?

Samozřejmě bylo, dějiny pošty jsou velmi pestrobarevné a její historie velmi dlouhá. Na evropském kontinentu nebo na Blízkém východě, odkud se inspirovala Evropa, protože Čína je přece jenom dál, to byla zejména starověká Asýrie, kde vznikla pošta. Starověká Persie a její nástupci, samozřejmě Alexandr Makedonský využíval velmi rozvětvenou poštovní síť a také ptolemaiovský Egypt. Od něj to pak převzal starověký Řím. A tam začíná slavná éra evropské pošty.

V čem byla slavná?

Na tu dobu byla naprosto jedinečná. Síť byla obrovská, její vydržování bylo velmi nákladné a rozsah zahrnoval celý tehdejší známý evropský kontinent, který ovládal Řím, to jest od Rýna a Británie na západě po Egypt na jihu a Persii na východě.

Začalo to za císařství?

Bylo to na počátku principátu, na počátku císařství. Augustus založil instituci, která později dostala název *cursus publicus*. V překladu něco jako veřejný kurz, i když s veřejnou dopravou osob ani zásilek to nemělo paradoxně nic společného.

Když se přesuneme do našich zeměpisných šířek, kdy se objevila pošta na našem území?

Na našem území je spojena s nástupem Habsburků na český trůn v roce 1526. Do té doby tady byla jenom poselská zřízení, středověká.

Co ta písnička, kterou nás učili ve škole? Jede, jede poštovský panáček, jede, jede poštovský pán. A jel do Rokycan. To mělo nějakou logiku, nebo to bylo jen kvůli rýmu?

Pátral jsem po tom, ale verze této písničky existuje více. A proč do Rokycan? V Rokycanech byla jedna z důležitých poštovních stanic. Vlastně je to ta známá dálnice, dneska D5, která vede na Plzeň. Asi proto se o Rokycanech vědělo, že je tam důležitá pošta.

Bylo nějaké období v historii, kdy pošta ovlivňovala i politiku?

Ovlivňovala ji snad vždycky.

Jak?

Velmi významným způsobem. Právě toho si byl vědom už Ferdinand I., ale samozřejmě i starověcí vládcové, protože komunikace, to znamenalo ovládat dané území, a když si

to tak vezmete, tak již starověcí vládci by bez pošty nedokázali udržet a řídit ty velké despotické státy. Prostě by se jim rozpadly, protože oni potřebovali komunikovat s periferními oblastmi, s provinciemi – a v případě nějaké vnitřní vzpoury nebo vnějšího ohrožení tam potřebovali poslat vojsko, a to by bylo absolutně nemyslitelné bez dokonalého spojení, vesměs jízdního nebo pěšího. Ale samozřejmě se nepoužívala jenom tato klasická spojení, ale třeba i spojení pomocí ptačí pošty, a to nejen holubí pošty, ale například pošty vlaštovčí.

Počkejte, takže vlaštovky doručovaly poštu?

Údajně ve starověké Persii doručovaly vlaštovky poštu. Peršané jim napsali okrem nějaké znamení na křídla a vlaštovky potom to znamení doručily na dané místo. Nikdy jsem se nedozvěděl, jak se to dělalo, ani nevím, jestli vlaštovky mají schopnost se vrátit na místo, kde se narodily, jako holubi. Víme, že vlaštovka je stěhovavý pták, že k nám přilétají každé jaro, ale jestli jsou vhodné jako holubi, to nevím.

A tenkrát se užívaly poštovní vlaštovky

Mimochodem, kdy vznikl termín listovní tajemství?

Listovní... Tak to je poměrně nedávný pojem, to je zhruba až z 19. století, alespoň co se týká rakousko-uherské monarchie. Přesněji z roku 1837, vychází z prvního poštovního zákoníku, potom se to postupně zdokonalovalo, ale předtím vlastně něco jako poštovní tajemství neexistovalo, a tudíž bylo často porušováno. A bylo velmi často porušováno, hlavně ve Francii, ale i v Rakouské monarchii a v jiných státech... Ale nemusíme chodit zase tak daleko ani do historie, ani do zahraničí, protože za komunistů podle mě bylo listovní tajemství taky často porušováno. Když vám přišel dopis ze Západního Berlína. Ano, tady zrovna sedíme blízko Senovážného náměstí, kde bylo velmi často porušováno, vlastně každodenně porušováno listovní tajemství, až do roku 89, tam byl vlastně takový...

Tam měla StB svá stanoviště.

Ano, tam měla StB svá stanoviště, takzvaný černý kabinet se tomu říká říká – to byla vlastně pozorovatelná, úřadovna nebo kancelář komunistické tajné služby. Dnes to zní poeticky. Paradoxem je, že se tomu tak říkalo již někdy od 15. století. Tam speciálně vyškolení pracovníci StB otevírali vytipované zásilky, potom je četli, kopírovali, zpracovávali a potom je zase uzavírali tak, aby adresát nic nepoznal, a posílali je do poštovního provozu.

Kdybychom chtěli pozvat posluchače Radiožurnálu k vám do muzea, kam by měli přijít?

Na Nové Mlýny 2 na Praze 1, je to na nábřeží, takový malý barokní baráček, kde jsou krásné nástěnné malby od Josefa Navrátila, což byl velmi slavný český malíř první poloviny 19. století, a také máme pobočku ve Vyšším Brodě na Šumavě. Ta je umístěna právě v objektu cisterciáckého kláštera, který byl vystavěn už ve středověku.

Ludmila Čírtková

policejní psycholožka s 25letou praxí

Kontakt s pozůstalými, to musí být asi nesmírně těžká záležitost. Kdybyste měla poradit lidem, kteří mají ve svém okolí oběť trestného činu, co byste jim řekla? Jak se k takovému člověku chovat?

Hodně lidí dělá tu chybu, že s obětí raději o tragické události nechce mluvit, protože žijí v naivní představě, že nebudou-li o tragickém zážitku mluvit, tak na něj oběť spíše zapomene. Opak je pravdou.

Jak to mám tedy udělat? Přijít za tím člověkem a říct: Já vím, že se ti stalo něco hrozného. Chceš o tom mluvit? Nebo jak vlastně navázat kontakt ve chvíli, kdy už vlastně jsme hodně blízko?

Rada je úplně jednoduchá. Vy se nějakým způsobem dostáváte do kontaktu, toho člověka potkáte. A pak je důležité pozdravit a třeba se ho zeptat: Jak to zvládáš? Můžu ti nějak pomoci? A pak poslouchat.

Když se něco tragického stane mně nebo mé rodině, kde všude můžu u nás hledat pomoc?

Situace obětí trestných činů se v České republice podle mě opravdu zlepšila. A to i díky tomu, že loni v srpnu vstoupil v účinnost zákon o obětech trestné činnosti. A ten poprvé shrnuje práva, která garantujeme těm, kteří se stali obětí zločinu. Dneska v České republice říkáme, že obětí je ten, kdo si myslí, že se stal obětí zločinu, jestliže neexistují zjevné důvody, které by toto tvrzení zpochybňovaly. Mám teď na mysli výjimečné případy, kdy dotčený trpí určitou duševní poruchou, třeba paranoidní psychózou. Jestliže se dotčený domnívá, že to, co se mu stalo, je trestný čin, tak od tohoto okamžiku už má určitá práva a jedno z těch nejdůležitějších práv je právo na informace, protože většina z nás prostě nepočítá, že se nám přihodí něco tak zlého, a tudíž nesháníme dopředu údaje o tom, jak se v takové situaci zachovat.

Já jsem se mnohokrát setkala s tím, že když se společnost bavila o nějakém zločinu nebo třeba i o domácím násilí, tak padla zcela jednoduchá otázka: Proč jsi to neřekla, proč jsi to někomu neoznámila? Jak můžeš žít nebo jak si mohla žít tři roky s člověkem, který tě bil, znásilňoval tvoje dítě nebo něco takového? Ono se asi nedá generalizovat, proč to ti lidé neoznámí, ale dalo by se to aspoň trošku nějakým způsobem vysvětlit?

My si všichni myslíme, že když někomu hrozí nebezpečí, tak není nic jednoduššího než před tím nebezpečím utéci. Jenomže v případě domácího násilí je vlastně svět postaven na hlavu. Z prostředí, které má být doménou bezpečí, se najednou stává místo nebezpečí. A kam má oběť utéct? Platí dokonce, že v době odlučování od tyрана je oběť ohrožena daleko více. Čili odejít je svým způsobem nebezpečnější než zůstat. A pokud